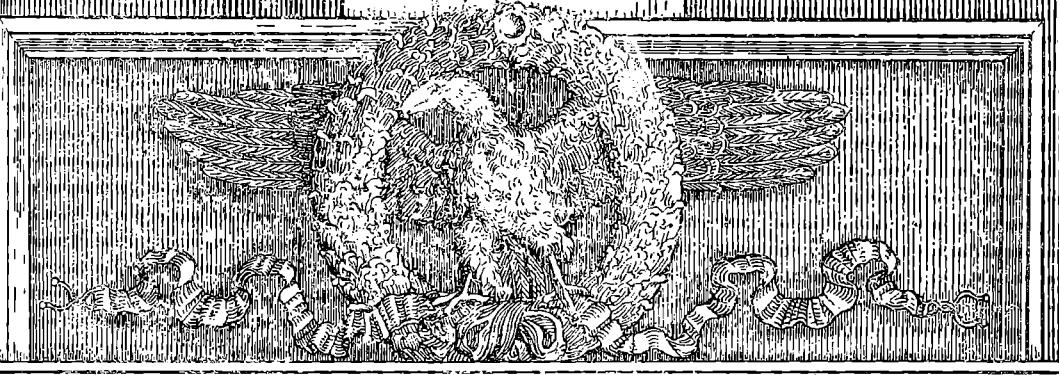

ALMA ROMA

QVIDQVID NON
POSSIDET ARMIS
RELLIGIONE
TENET

C. DEL VECCHIO.

SINGULIS MENSIBUS EDITUR, ROMAE, VIA DEL GOVERNO VECCHIO, 96.

Pro "ALMAE ROMAE,, Sociis

nuperrime prodiit JOSEPHI FORNARI

PARVUM ANTIBARBARUM

Volumen, cui praefatus est FELIX RAMORINO. constans pagg. 103, editione portatu facili, venit italic. libell. 8.

Praeterea

Apud Commentarii Administratorem venum dantur eiusdem auctoris Milesiae fabulae latine scriptae scenisque accommodatae apud ephebea facile agendis:

Fridianus = Francisculi prandium.

Singulae pretio italic. libell. 2.

(*Ils vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **integralm ALMAE ROMAE collectionem** habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXVII, paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libellarum 325 pro Italia; pretium duplicatum, libell. Italic. scilicet 650, pro exteris gentibus.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite* requirendae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est, non sinit ut foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

Premium subno
tentriionali
vendum re
Vecchio, 9

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Pretium subnotationis an. MCMXXVII est pro Italia libell. 15; pro Civitatibus Foederatis Americae septentrionalis et Canada doll. 3; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 30 exaequans; ante solvendum rectoque tramite mittendum ad JOSEPHUM FORNARI doctorem, Romam, 12, Via del Governo Vecchio, 96.

PIO PP. XI
QUO DIE
SEXNUM PONTIFICATUS ANNUM
FELICITER ABSOLVIT

---

*An dies, anno redeunte, nobis
hoc potest lucem dare dulciores?
an magis flore est alias novoque
carmine dignus?*

*Nam Sacerdoti hic memorat Supremi
culmen et Sanctas adiisse Sedes
qui Pium fecit sibi Vaticana
nomen in arce,*

*nec Pio se se Decimo minorem
praestitit, cuius bene constituto
« Omnia in Christo renovanda » pergit
munere fungi.*

*Lucifer vere hic genialis adflat
queis dedit tantae decus esse sortis,
quot quot in toto iuvat orbe Christi
legibus uti.*

*Hoc enim pascente, gregi per omnes
dissito terras, ubicumque sacrae
ius viget Romae, Fideique splendent
lumina nostrae,*

*pabulum ridet melius salutis,
rivulos nullum temerat venenum,
ulla securo neque vis luporum
insidiatur.*

*Ergo Te cuncti duce Christiani,
Pontifex, orbis bona spes adesto,
mox, sacro legum nihil imminuto
iure Tuarum,*

*Italis sartum fore vulnus aegris,
et simul tempus, numerosa Christi
uno ubi pastor tuearis unus
agmina ovili.*

*Pace tum mundo dabis Ipse princeps
perfrui vera, populisque fiet
aureum ut cunctis queat aequa saeculum
condere Roma!*

ALAFRIDUS BARTOLI.

De latinarum litterarum historia paelectiones¹

Denique patriciis, i. e. patrum liberis a plebeiis separatis, ut Dionysius Halicarnassensis ait (ἐπειδὴ διέκρινε ὁ Πομπός τοὺς κρείττονας ἀπὸ τῶν ἡπτάνων, II, 9), quid utrisque faciendum esset legibus statuto, patriciorum fidei plebs commissa est, in clientelas eorum discripta, data cuique

facultate eligendi quem sibi vellet patronum, et patronorum officia clientumque ita legibus constituta sunt, ut summa pax et concordia inter eos esset.

Patet igitur manifestissime, quam prudenter scienterque vel ab initio finibus suis circumscripta essent ius *publicum*, ius *sacrum*, ius *privatum*; quod argumento est quam apti ad hanc rem et natura ipsa vocati essent Romani. Nonnullae leges praesertim civitatis vel ab initio optime constitutae testes sunt, velut

¹ Cfr. fasc. sup.

lex curiata de imperio, qua qui reges creati essent antequam munus inirent, de imperio populum curiatim consulere debebant; item *lex provocationis* ad populum, qua capitis damnatus a rege vel a duum viris perduellionis facultatem ad populum provocandi habebat ab eoque absolvi poterat.¹

Praeterea mature stipulationum iudiciorum, testamentorum, omnium rerum ad ius civile pertinentium, formulae erant constitutae, a quibus ne verbo quidem aberrari licet: vide sis, ex. gratia, apud Livium (I, 32, 6) ritum belli indicendi et carmen vel formulam a Fetialibus ad eam rem adhibitam.² In omni genere iuris igitur agnoscere licet primis iam saeculis progredientem rem publicam atque in optimum statum naturali quodam itinere et cursu venientem.

Sed quoniam nec temporis unius nec unius hominis esse potest optima rei publicae constitutio, par erat ut paullatim rerum bonarum et utilium fieret accessio. In his habeamus tum: a) *Servianam* census institutionem cum equitum a reliquo populo separatione, et huius distributione in quinque classes, omniumque divisione in centurias, *comitia centuriata* insti-tuendo, ubi suffragia non in multitudinis, sed in locupletium potestate erant, ut non plurimi plurimum valerent, quod periculosum est, sed vis omnis penes pri-mores civitatis esset; tum b) divisionem urbis totiusque regionis circa urbem in eas partes, quae *tribus* appellatae sunt, unde *comitia tributa* exsisterunt, ubi non ex generibus nec ex censu et aetate, sed ex

¹ Cfr. ap. Liv., I, 26, narrationem de Horatio sororis interfector, post damnationem duumvirum ad populum provocante, ab eoque admiratione magis virtutis quam iure causae absoluto.

² Cfr. Cic., *De rep.*, II, 31; ius quo bella inde-rentur sanxit (Tullus Hostilius) fetiali religione, ut omne bellum quod denuntiatum indictumque non esset, id iniustum esse atque impium iudicaretur.

regionibus et locis suffragia cerebantur; itaque, submotis patribus, plebs omnis et multitudo civium voluntatem ostendere et magistratus suos creare potuit.

Hic nobis de Romani Iuris historia prima aetate loquentibus non sunt tacendae illiae quae a multis scriptoribus memorantur *leges regiae*, hoc est iuris reliquiae ad antiquissima civitatis instituta pertinentes, quae velut leges ab aliquo septem regum latae memoriae traditae erant. Festus, ex. gratia, sub voce quae est «plorare» (M. p. 230, T. DE P., 290) hanc refert legem ut Romuli Tatique: *si nurus, sacra divis parentum estod*; et Servii Tullii: *si parentem puer verberit, ast olle plorassit parentis, puer divis parentum sacer estod*. Hic locus mancus est, fortasse corruptus; ante omnia deest in lege Romulea quid nurus deliquerit ut sacra sit divis parentum. Est qui coniecerit: «si nurus socrui obambulassit ast illa plorassit, sacra etc.» ubi *obambulare*, ipso Festo-Paullo teste, esset «adversum alios ambulare et quasi ambulanti sese opponere» (T. DE P. 209).¹ Sed parum verisimile videtur, si socrui ambulanti nurus se opposuisset, id capitale illi esse. Mommsenus, ordine mutato, ut Romuleam habebat, non Servianam, eam legem: «si parentem puer verberit... etc.», cui sequebatur adiectio: «si nurus sacra... etc.», i. e. «si nurus parentem verberit...». Ut ut est, habes exemplum vetustae legis regum aetati adscriptae.

Aliud exemplum erit Pompiliana legis de Deo Termino. Dionysius (II, 74) memora τηρὶ τοὺς ὄρισμάς τῶν κτήσεων νομοθεστῶν, i. e. legislationem de terminis agrorum; atque, iussisse Numam, ut unusquisque terminaret (περιγράψαι) agrum suum, lapides in finibus ponendo, et ut sacros Iovi Termino hos lapides statuisse; quos si quis sustulisset, vel transtulisset (εἴ τις ἀφανί-

¹ VOIGT, *Ueber die leges Regiae*, Lipsiae, 1876.

σειεν ἦ μεταθεῖη), hunc sacrum Deo esse (*ἱερὸν τοῦ θεοῦ*). Id confirmat Festus s. v. *Termino* (T. DE P., p. 560): «Termino sacra faciebant, quod in eius tutela fines agrorum esse putabant. Denique Numa Pompilius statuit, eum qui terminum exarasset – (i. e. loco removisset) – et ipsum et boves sacrum esse».

Aliae Numae leges a Festo servatae sunt, s. v. *paelices*: «Paelex – (i. e. mulier quae uxorem habenti nuberet) – aram Iunonis ne tangito, si tanget Iunoni crinibus demissis agnam feminam caedit». S. v. *parricidas*: «Si qui hominem liberum dolo sciens morti duit, parricidas esto»; parricida enim, Festus ait, non qui parentem occidisset dicebatur, sed qualem cumque hominem indemnatum.¹ – Item s. v. *occisum* (quem a necato distinguebant, alterum a caedendo, alterum sine ictu): «Si hominem fulmen occisit, ne supra genua tollito»; et: «Homo si fulmine occisus est, ei iusta nulla fieri oportet».

(*Ad proximum numerum*).

FELIX RAMORINO.

PII IX PONT. MAX. COMMEMORATIO

QUINQUAGESIMO RECURRENTE ANNO

AB EIUS OBITU

Dignum profecto erit nonnulla in latino hoc commentario conscribere de illo Pontifice, qui per triginta et amplius annos latina usus est lingua in permultis et praeclaris Ecclesiae monumentis, quique subortam superiore medio saeculo de latini-

tate quaestionem egregie solvit. Namque ex latinae linguae magistris alii contendebant optimos tantummodo scriptores ethnicos adhibendos, Christianis posterioris aevi prorsus neglectis; alii, e contra, negligendos omnino ethnicos, et Christianos tantummodo adolescentium manibus terendos, ne Gentilium Deorum fabulis inficerentur. Summus autem Ecclesiae Moderator sententiam rogatus media incensis via, edixitque placere sibi quidem ex puris Ethnicorum fontibus, si opus fuisset expurgatis, deduci latinitatem; non negligendos tamen, immo seligendos quoque esse optimos primaevae aetatis Christianos auctores, ex quibus adolescentes nostri sancta vitae documenta aequae atque optima latina verba hauriunt.

Egregium Pontificis consilium amplexi sunt in primis Ven. Ioannes Bosco apud Subalpinos, aliisque permulti ineuntis aetatis doctores benemerentissimi, atque selecti multi ex Christianis prodiere libelli, qui cum maxima adolescentium latinae linguae addictorum utilitate, hodie puerorum manibus teruntur in scholis potissimum clericalis ordinis. In his, Christianae Ecclesiae historia a Ioanne ipso Bosco, quem supra memoravi, exarata, quam latine vertit, Ioannes B. Francesia noster, scriptorum nunc Latinorum Nestor, cuius ipsissimis verbis, quantum possibile fuit, Pii IX vitae synopsim, quam hic hodie sub oculis pono, referre mihi placuit.

**

Tantus igitur Vir, inter Romanos Pontifices clarus in primis et illustris, natus est Senogalliae, nobili loco, anno MDCCXCII et adpellatus Ioannes Maria. Adolescens Romam venerat, ut militiae Pontificis nomen daret, at per valetudinem ei non licuit. Verum, invocata Mariae Augustissimae ope, quam semper in deliciis habuit, mirum in modum sanitati restitutus est. Sacerdotio auctus et Religionis studio incen-

sus, optime novit iuventutem in primis recte institui oportere, qua in re primas ipsius sacri Principatus curas posuit.

Romae consilio atque opere bina egregia ephebea direxit, quorum alteri est nomen a *Tata Ioanne*, alteri a *Sancto Michaeli ad ripam Tiberis*, in quibus pueri pauperiores publice aluntur, atque instiuntur.

In missione imprimis difficili apud Rem publicam Chilensem, in plagiis Americae Meridionalis, ei ex officio Pii VII concessa, ingenium et virtutem egregie in rebus gerendis ostendit. A Chile reversus, Episcopus renuntiatur; et tandem anno MDCCXL Cardinalis. Mortuo Gregorio XVI, omnium fere suffragiis, decimo sexto Kalendas Quintiles anni MDCCXLVII Pontifex electus, duos dies postquam Cardinales simul in conclave convenerant, Pius IX vocari iussit.

Si omnia velimus quae hic Pontifex, cum paucis sane comparandus, perfecit, in medium proferre, multa essent volumina conscribenda. Nonnulla obiter delibabuntur.

Regnum auspicatus est a motuum civilium oblitione pro illis, qui sub Gregorio XVI Pont. Max. laesae maiestatis insimulati essent. Quo facto exsules multi vel in patriam reversi vel in libertatem vindicati. Tulit quoque leges, ex novis temporum rationibus, populis aptas. Hisce clementiae sensibus, nomen Pontificis cum plausu apud omnes gentes renovatur. De laudibus sacri Principis dum omnes recti consilii homines laetantur; nefarii, improbo sane consilio ducti, novam quandam sibi Italiam componendi, seu rempublicam, in eiusdem Pontificis ruinam plausus vertentur. Quotquot res novas apud exteros populos tentaverant, Romanum se contulerunt; ibique quum simularent Pontifici cum ceteris plausum dare, summo operे contendebant, ut ipse bellum Austriae indiceret. Pontifex, ut omnium populorum

Pater a bello semper abstinuit, alte edicens: «Noscat universus terrarum orbis Nos Italiae libertatem in primis optare; at nunquam nos bellum aliis indicere posse, nec subditorum sanguinem effundere ut ipsam adsequamur». Interim autem omnia quae patris erant, studiosissime complevit.

Tum qui paulo ante Pontificem laudibus ad caelum ferebant, eique omnia fausta ausplicabantur, res novas quaeritare; deinde novi imperii genus adfectare, et ipsi Principi mortem proponere. Pontifex novissimum omnium experimentum excogitavit, et beneficia priora novis cumulando, Romae Peregrinum Rossi Comitem, et rerum publicarum peritum, administratorum moderatorem constituit. Cui prae ceteris etiam atque etiam commisit, ut, pro virili parte, ordinem cum pace obtineret.

Inutile consilium! Peregrinus inter magnum hominum tumultum, in ipso Curiae limine confoditur, ubi tunc aderant populares oratores legibus ferendis; custodiae aedium Quirinalium armis privantur, Ximenes sacerdos doctissimus lethali vulnere sica confoditur, Palma quoque sacerdos, vir clarissimus a secretis Pontificis, ignivoma ballista occubuit.

Quamobrem Pontifex sanguinem familiarem effusum vidit suis in aedibus, sequi in magnum vitae periculum vocari, hominum impotentium nisu, quā a nullo sceletrum flagitorumque genere alienum animum haberent. Itaque quum animadverteret se in aliena potestate constitutum, in vitae discrimine, deque salute periclitari Cardinales et quotquot in munib[us] obeundis sibi devoti essent, Roma cedere statuit et, opitulante Deo, Caietam, tamquam in tutissimum portum, secedit.

Vix rumor percrebrescit Pontificem Caetiam elapsum esse, haec civitas illico fit Religionis sedes, atque illuc omnes Christiani nominis viri consilii causa conveniunt. Ipse Rex Neapolitanorum, tanto hospite laetior, Pontificem magno honore

¹ Hic sermo est de dolosa occisione. Servius (*ad Buc.*, 4, 48) aliam Numae legem memorat de occisione non dolosa: «Si quis imprudens occidisset hominem, pro capite occisi agnatis eius in cautione offerat arietem».

prosecutus est, et omnes, qui in eius erant comitatu magnificentius habuit.

Ex Caietano secessu, qui ad sexdecim menses productus fuit, rem Christianam adsiduo opere fortunare Pius perrexit. Prae ceteris pietatis suae testimonium in Matrem Augustissimam dedit, quum litteras omnibus Episcopis conscripsit, quibus eos monitos voluit, ut una cum fidelibus preces effunderent, et voluntatem suam de Immaculata Virginis Mariae Conceptione expromerent. Summus Religionis Magister, omni re expoliatus, atque e sede honoris sui cedere coactus, magnis in angustiis versabatur, ut coniunctionem servaret. Tunc Catholici, magno animorum studio, ut filii parenti in rebus angustis versanti, opem ferre contenderunt, tum copiosis, tum exiguis oblationibus, quae Petriana Stips appellatae fuerunt; quia nempe ad sublevandum Fidei Magistrum, S. Petri in Ecclesia moderanda successorem, mittebantur.

Romae interim viri prudentiores nimio dolore perculsi fuerant; at rerum novarum studiosi, amplissimos quoque fortunae gradus sese obtinuisse putantes, simul convenerunt, et nefarie Romae rempublicam proclamarunt, sub tribus actoribus Mazzini, Armellini et Saffi: Pontificem omni sua auctoritate decidisse dictant, seque imperii arbitros constituunt. In primis nova vectigalia statuunt, chartam pro auro producunt, magnam sibi facultatum Ecclesiae partem attribuunt, vim omnis generis in sacerdotes, religiosos viros eorumque coenobia sacrasque supellectiles inferunt.

Sed diutius non potuit Deus tot flagitia impune tolerare.

Reges enim nominis Christiani, singulari pietatis in Patrem et obsequii testimo- nio, opem ferre Pontifici statuerunt; eumque in Urbem, tamquam in naturalem Sedem deducere. Reges Hispaniae, Neapolis, Austriae ac Vindelicorum et Gallia consilium inierunt, quoniam modo Romanam in libertatem vindicarent; et dum

Austriæ Imperator in Provincia Flaminia, in optima scilicet sacri Principatus regione, fit Pontificis procurator; Gallis, qui tunc temporis populari imperio gubernarentur, rebelles ex Urbe pellere ex composito demandatur.

Tres menses circa maenia pugnatum est. Virtus obsessorum maxima exstitit, meliori sane causa dignissima. Pugnae hinc inde ferocissimae, utrinque loca capta et iterum omissa, et omnes mori potius parati quam cedere.

Tandem tertio Kalendas Iulias, die sacro Principi Apostolorum, Galli ferocius urbem adgressi, eam hostibus undique reiectis, obtinuerunt.

Quum primum Pontifex accepit, Romam in sua iterum esse potestate, commotus admodum dixit: «Sint Deo gratiae: nunc filiorum sanguinis effusio remittit». Multi optimum factu putabant, si Pontifex exemplo in Urbem rediret; at prudentiores differendum esse consuluerunt. Tandem pridiem Idus Apriles, anno MDCCCL rediit. Eo hominum concursu atque animorum gaudio excipitur, quo Pius VII ex Savonensi captivitate Romam invictus est. Fortunatus Pontifex primum se ad S. Petri contulit, ut de pace Ecclesiae tandem concessa gratias ageret; deinde tota mente eoque studio, quo ipse maximo pollebat, ad vulnera sananda animum appulit, quae a nefariis Ecclesiae hostibus inflata fuerant et Reipublicae.

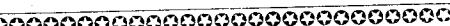
Tum vero undique Pontifici suffragia Episcoporum adferuntur, de communi catholicorum doctorum sententia, Mariam omni labe expertem fuisse, omnesque optare ut tandem hoc fidei placitum, solemniter, modo ad docendum composito, proponeretur. Pontifex rem tunc doctissimis theologis ac Patribus Cardinalibus commisit, et ad tres menses iubilaeum concessit, ut omnes ad preces Deo effundendas excitarentur. Deinde Episcopos, quibus esset opportunitas, Romanam adscivit. Re bene diligenterque pertractata, visa est do-

ctrina Sacris Scripturis congruere, a maioriibus semper accepta, in sacra scilicet liturgia, in libris sapientiae christianaे scriptorum, in Pontificum decretis, in omnium populorum sententia, Mariam expertem fuisse originali labe; et optimum esse hanc sententiam tamquam fidei articulum definiri.

Tunc Pius, novis propositis precibus, Virginem Sanctam ab origine Immaculatam, solemni ritu decernere voluit. Itaque vi Idus Decembres anni MDCCCLV in Basilica Vaticana, ingenti S. Romanae Ecclesiae Patrum Cardinalium et Episcoporum ex dissitis etiam regionibus adstante coetu, universoque plaudente orbe, solemniter pronuntiavit ac definivit: *Doctrinam, quae tenet Beatissimam Virginem Mariam in primo instanti sue Conceptionis fuisse, singulari Dei privilegio, ab omni originali culpae labo praeservatam immunitam, esse a Deo revelatam, ac proinde ab omnibus fidelibus firmiter constanterque credendam.* Quo facto nullum iam de hoc Dei Matris privilegio dubium erit in posterum; nec novam Pontifex opinionem invexit, sed auctoritate sua, sententiam, quam Deus antea protulerat, quamque nomen Christianum, vel a primis temporibus, semper profitebatur, solemni ritu probavit.

(Ad proximum numerum).

FERDINANDUS AB AVILIANA, O. M. C.

De Romanorum vestibus¹

Explosa iam diu illa sententia est, quae togam apertis vestimentis adnumerat, atque in eam frequenter itum est, quae rotundam ipsam clausamque constituit. Hac igitur forma quum esset, tum unico iniectu imponebatur, tum totum simul hominem, exstante tantum capite, obtege-

¹ Cfr. fasc. sup.

bat. Eius autem ad collum laxitatis antiquitus erat, ut illac dextera tantum manus exseri posset, ut clare colligitur ex Quintiliano, ipso in libro XI, 3. At sequioribus aetatibus, Augusti praesertim aevo, adeo superior is togae ambitus ampliatus est, ut non manus modo, sed et totum brachium humerusque per eum exporrigeretur; ipse vero ambitus brachio submissus a dextro latere ad sinistrum humerum oblique excurreret. De eo intelligi debent verba Fabii (XI, 3), quum inquit: «Ille qui sub humero dextro ad sinistrum oblique dicitur velut balteus, nec fluat, nec strangulet».

Illa autem togae ex humero deiectae redundantia ita, ne diffueret, componebatur: Primum ambitus ipse multa plicarum compage constringebatur; tum per eum, quasi per balteum, pars demissae togae traiciebatur, eidemque imposta considerabat. Huc spectat illud eiusdem Quintilianus, quod locum modo allatum sequitur: «Pars togae, quae postea imponitur – (scil. balteo) – sit inferior; nam ita et sedet melius et continetur». Atque hanc ipsam togae partem balteo iniecat ac propterea exstantem, et quodammodo exuberantem, eam fuisse credimus, quam *Umbonis* nomine dixerint veteres.¹

¹ E reliquis doctorum hominum de togae *Umbone* sententiis, quae vel sinus ipsum togae, vel balteum, vel rugas in sinistro brachio collectas, vel etiam nodum qui illam in laevo humero constringeret, hoc donatum fuisse nomine prodiderunt, haec, quam attulimus, magis arridet. Certe, togatam imaginem intenti ita pars illa balteo imposta in oculos incurrit, ut, quam recte *umbo* dici potuerit, per se ipsa ostendere videatur. Hinc autem primum erit intelligere quid sit apud Macrobius (*Saturn.*, III, 13) *nodus lateris* in toga. Is scilicet *umbo* ipse fuerit oportet: sic ab eo appellatus, tum quod quasi nodi speciem prae se ferebat, nec non vicem quodammodo fungebatur; tum quod ad sinistrum hominis latus accedebat. Verba scriptoris haec ipsa sunt: «Togam - (Hortensius) - corpori sic applicabat, ut... sinus ex composito defluens *nodus lateris* ambire».

Iamvero multiplices rugae ex huiusmodi togae compositione enascentes, quae nimirum e balteo profectae deorsum orbiculatim evolvebantur, *Sinus* nomine appellatae fuerunt: qui quidem sinus, pro diversa togae amplitudine, effusior angustiorve erat. Is ab ipso Fabio (loc. cit.) ad hanc normam exigendus statuitur: «*Sinus* decentissimus, si aliquanto supra imam togam fuerit: nunquam certe fit inferior». Quoniam vero veteribus, qui dextrum brachium adhuc ueste continebant, togam inde deiicere mos non erat, hinc nullum eiusmodi sinum apud eos fuisse enunciat idem Fabius his verbis: «*Veteribus nulli sinus: perquam breves post illos fuerunt.*»

Quod autem ad sinistram togae partem conformandam aptandamque pertinuit, haec inferne collecta alteri brachio in *normalem angulum* (uti loquitur Quintilianus loc. cit.) inflexo imponebatur; eaque ratione fiebat, ut foras laeva manus educeretur. Hinc, quum non paucae quoque exsisterent rugae, quae sinuosus flexibus ad ima decurrebant, iis pariter *Sinus* appellationem inditam fuisse cum nonnullis scriptoribus opinamur.

Id enim omnino postulare videtur locus Suetonii de Caesare (LXXXII): «*Ut animadvertisse undique se strictis pugionibus peti, toga caput obvolvit: simul sinistra manu sinum ad ima crura deduxit.*» Neque enim hic, ut res ipsa testatur, vox *Sinus* de alia togae parte intelligi debet, quam de illa, quae sinistro cubito incumbebat, quamque ille iam iam moriturus demiserit; quum ceteroqui haud facile captus, quo pacto ille alter sinus, de quo supra, ad ima crura demitti potuerit.

Notatu interim hic dignum est, ad hanc togae partem pertinuisse illud «*sinum e toga facere*»; quod aliud omnino a prioribus genus erat. Hoc enim in eo vertebatur, ut laciniam laeve brachio sublatam dextra manus expanderet, et in concavam quamdam formam componeret. Ita ex Livio (XXI,

18): «*Romanus (legatus) sinu e toga facto: Heic, inquit, vobis bellum et pacem portamus; utrum placet, sumite. Sub hanc vocem haud minus ferociter, daret utrum vellet, suclamatum est; et quum is iterum sinu effuso bellum dare dixisset, accipere se omnes responderunt.*»

Iamvero ex eo, quod, ut modo indicavimus, togati homines sinistrum brachium inferne educebant, illud omnino sequitur, nullo cinctu togam fuisse constrictam; quamvis eruditorum aliquis contra senserit.¹

Unus modo *Cinctus Gabinus* fuit, qui ad vestem hanc pertinuit; qui tamen nihil cum cingulo commune habuit, sed in eo totus fuit, ut togae lacinia sinistro brachio subducta reiceretur in tergum, indeque ad pectus revocata in nodum colligaretur, eoque pacto medium hominem circumcingeret. Eiusmodi sane cinctus, ad togatum ipsum expediendum unice natus, a Gabiis profectus, apud Romanos certis quibusdam temporibus locisque obtinuit.

Itaque usi eo fuere, tum (quod plane necesse fuit) veteres illi, qui in togis pugnarunt, tum consul, quum bellum indiceret,² tum qui magistratus colonias deduxissent, quum urbis moenia aratro circumscriberent, ut adnotavit Servius ad V *Aeneid.*, 750; tum qui se pro patria devoverent;³ tum qui sacris faciundis vacarent;⁴ tum denique bellorum duces, quando cremandis spoliis operam dabant, quod palam facit Appianus in *Punic.* et *Mithrid.*

¹ Opinionis, quod cingi toga consueverit, praeci-
puam causam dedit narratio Macrobii (*Saturn.*, III)
in haec verba: «*Ita (Caesar) toga praecingebatur, ut
trahendo laciniam velut mollis incederet.*» Verum de
tunica illum, non de toga debuisse loqui, satis evincit
locus Suetonii in *Iul.*, XLV, quem posthac adnotatio
nem dabimus.

² Cfr. VERGILII, *Aeneid.*, VII, 662.

³ LIV., VIII, 9 et X, 7.

⁴ Cfr. LIV., V, 46; LUCAN., I.

Atque haec, quae togae formam spe-
ctarent dicere habuimus; queis postremo
addicere non abs re fuerit, id vestimenti
genus ad talos usque olim fuisse demis-
sum; at Quintiliani aevo ad medium
modo crus descendisse; quod constat ex
eiusdem verbis, loco per nos hic plures
memorato.

(*Ad proximum numerum.*)

S. A.

DE CONTARDO FERRINIO¹

Nunc vero aliquid dicendum est de Spe, secunda virtute theologica. A Fide enim oritur Spes, ut scripsit Benedictus XIV: «*Habitus heroicus Spei adiuvat et inclinat ad sperandum ultimum finem et media, sed cum maxima fiducia et securitate obtinendi, ad spem suam in Deo collocandam in omni sua necessitate, sed incessanter, alacriter et firmissime, absque ullo prorsus dubio de eventu.*» Quae omnia fuerunt in nostro Dei Famulo. Semper enim prae oculis habuit salutem animae suae, nunquam laudes, munera, praemia hominum. Puer adhuc a minimis se abstinebat peccatis, ad hunc solum finem, ne suaeternae remuneracioni officeret. Vir donis honorifice publice ornatus ut ineptiis irridebat, et ipsi domestici saepe ignorabant decoratum esse Contardum aut cruce aut torque. Nihil enim has res aiebat prodesse ad finem ultimum consequendum, qui unus sibi esset in deliciis. Fere omnium hominum, ubi paullum accessit pecuniae, attolluntur animi. In Dei Famulo contra accidit. Quamvis magister et scriptor modicum peculium quasi castrense lucratus esset, tamen improvide colloca-
tum, proinde perditum nunquam conque-

¹ Cf. fasc. sup.

stus est. Tantummodo diligentiam adhibuit, ne res divulgaretur, et erat sollicitus de existimatione hominis qui male rem gesserat, potius quam de sua ipsius iactura. Spem enim nunquam in pecunia quae effluit, sed in misericordia Domini, quae aeternum durat, reponendam curabit. Igitur ei convenire potest carmen hoc regis prophetae: «*Clamavi ad te, Domine, dixi: tu es spes mea, portio mea in terra viventium.*»

Nunc ad Caritatem, tertiam virtutem theologicam, explanandam procedamus oportet. Duplici modo Deus diligitur, affectu et effectu. Ioannes enim Evangelista ita scripsit: «*Filioli mei, non diligamus verbo neque lingua, sed opere et veritate.*» Contardus noster adeo heroicem Deum diligebat, ut in propositis vitae suaे statuisset se quotidie frequenter mentem elatulum esse ad Superos, et in sonitu uniuscuiusque horae se angelica salutatione Mariam Virginem veneraturum et spiritualiter accepturum esse divinum Corpus. Quidam testis eum noctu aspexit submissis genibus in cubiculo ferventissime orantem.

Dilectio Dei seiungi nequit a dilectione proximi. Quare Ioannes Evangelista ait: «*Hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligit et fratrem suum.*» Inter proximos anteponendi sunt omnibus domestici. Quapropter Dei Famulus maximam reverentiam parentibus adhibebat. Pater erat ei tanto amore coniunctus, ut quotidie colloquerentur, simul deambularent, simul in templis frequentes essent, et semper in eadem essent mente. Matri non solum debitum tribuebat honorem, sed summo mane, quum illa lecto tenetur, cubiculum ingressus, porrigeare consueverat pateram arabicae potionis. Cum duabus sororibus et fratre, quem aetate praececedebat, videbatur esse angelus custos, bonum exemplum, consilia opportuna, quandoque etiam humanissime animadversionem obiciendo. In locum voluminis

non idonei alterum supponebat, quod salvis pudore et Fide legere fas esset. Sorem minorem natu ipse honestissimo iuveni nuptum dedit. Puellos nepotes in deliciis habebat, a quibus valde redamabantur, iisque comiter narrare fabulas decentissimas solitus erat innocens inter innocentes. Suos famulos Fidem moresque bonos docebat, et ut statis diebus confessi Christi Corpus sumerent, operam dabant. Haec domi. Foras discipulus contubernalibus, magister collegis et amicis persuadebat, ut ad bonam frugem redirent. Quum olim in collegio Borromeo quidam adolescens sibi vitam exaurire tenasset, subito heros noster praesto fuit, ut infeliciem tanti sceleris poeniteret, et suavibus verbis lenitum in gratiam Dei reduxit. Collega doctor Messanae graviter aegrotus Sacramentorum consolationem recusabat, sed miti sermone Contardi mutavit voluntatem, et reconciliatus cum Deo pie diem obiit supremum. Nihil enim illi magis cordi erat, quam salus animarum.

Tertio ordini S. Francisci addictus, pacem inter inimicos componebat, atque obtricationem et livorem perosus pronigerat ad excusandum, quam ad accusandum. Prae ceteris stipem studentibus egenis qui parentibus orbati erant, conferebat, quoad in studiis literarum versarentur. Praeter pecuniam erogatam in societatem S. Vincentii, privatim saepe compluribus subsidio ibat, quae res dissimulatione sua saepissime ignorabatur, neque sciebat sinistra quid faceret dextera. Ubi se deficerent nummi, ut amici, ut pater praesto essent, summopere enitebatur. In praeceptis caritatis heroicem adimplendis Dei Famulus ad salutem animarum respectum habebat, et in re mala pauperes adiuvans semper finem supremum quaerebat.

Necnon cardinalibus virtutibus ipse praeditus erat, quarum prima Prudentia est. « Ille veram prudentiam habet (ita scribit Albertus Magnus) qui sollicite laborat

cognoscere quid sit optimum, et hoc toto nisu amplectitur; quid sit pessimum, et hoc toto corde detestatur ». Re vera Dei Famulus ab ineunte vita usque ad mortem nunquam terrenis immoratus est, ne vitiis animam contaminaret, et abstinebat se a theatris atque omnigenis spectaculis etiam non indecoris, et omnino mulierum familiaritatem vitabat. Ne in discrimine versaretur, oculos ad terram deiiciebat. Proficiendi enim ad bonitatem et in virtutibus studiosissimus erat, et a peccatis abhorrens preces expetebat a Deo, ut adipisceretur beatitatem aeternam. Hoc unum secum in animo cogitare solitus erat. Quamvis permisum sibi esset legere libros prohibitos, tamen licentia non utebatur, nisi pressus necessitate iurisprudentiae suae, et in hanc et in preces vitam transibat otii nescius. Ephemerides irreligiosas omnino respuebat. Qui quidem modus in ducenda vita nonne heroicam redollet prudentiam? « Inutiliter in hoc tempore vivitur (ait Augustinus) nisi ad comparandum meritum quo in aeternum vivatur ».

Altera virtus cardinalis quam Dei Famulus heroicē exercebat, Iustitia est, quae definitur: « constans et perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi ». Haec quoque duplex est ut caritas, in Deum et in proximum. Vir iustus credit Deo et Ecclesiae, eorumque praecepta curat diligenter, quam rem adimpletam fuisse a Dei Famulo iam significavi, quum de Fide locutus sum. Hic mihi libet adiicere statutis diebus eum abstinuisse a vetitis cibis, et ieunii legem servasse, etiamsi quandoque integra non esset valetudine.

Tetigi quoque iustitiam eius erga proximum in caritate evolvenda. Quare taceo de iustitia eius erga parentes et domesticos. Sacerdotes, magistros omnesque qui praeerant, capite aperto salutabat. Quum olim condiscipuli libellum per deridiculum adversus suos doctores conscripsissent,

omnesque subnotassent, praeter duos Contardum et alterum qui nomen denegarunt, a ceteris adiuncta sunt eorum nomina cum signo crucis, quasi literas nescirent. Quid vero dicendum de Contardo doctore? Ita instituebat adolescentes, talis erat eius disciplina, ut religioni eam haberet, veritus ne officio deesset. In dijudicando qui videretur inter flagitantes idem praemium aut munus aut officium dignior esse, diligentia maxima utebatur non commendationes spectans, sed integritatem et iustitiam. Post scholam explicatam, libenti animo sine mercede alicui, tardo ingenio in accipiendis quae tradebantur, subsidio veniebat; attamen anno peracto in diebus cognitionis et perculi severior erat quam indulgentior, ne discederet a vero aut iura confringeret. Unde merito ei conveniunt, quae ait Cardinalis Bona: « Vir iustus neminem laedit, omnibus prodest, bene de omnibus sentit et loquitur, dat unicuique quod suum est..., servat concordiam, legibus paret et iussis maiorum, suo statu contentus ».

Tertia virtus cardinalis est Fortitudo, cuius munus esse S. Gregorius Magnus asserit: « carnem vincere, propriis voluptatibus contraire, delectationem vitae praesentis extinguere, huius mundi aspera pro aeternis praemiis amare, proprietatis blandimenta contemnere, adversitatis metum in corde superare ». Quam heroicē Dei Famulus hanc virtutem professus fuerit, superius iam vidimus, quum de ceteris virtutibus mentionem faciebamus. Ipse enim nunquam erubuit Evangelium, contemptiones sodalium, discipulorum, collegarum pro nihilo habuit. Evidet censeo multo melius eos qui reipublicae praeerant, tantos labores remuneraturos fuisse, si constantiam in Fide servanda et reverentiam quam Ecclesiae et Summo Pontifici tribuebat, contextisset et dissimulasset. Quamvis sine necessitate tacitum os praeberet iis, qui in iure romano explanando

(Ad proximum numerum).

JOSEPHUS BIROCCINI.

liberrime Missam appellem. Ita enim scripsit Comodianus, vir clarissimus exeunte iv Christiano saeculo: *Stat miles ad Missam: unus audit, et excutit alter!*

Si ille, cur non ego? Lingua enim Romana in universo terrarum orbe diffusa, imaginem temporis sui referens, tamquam Christiana ubique gentium iam regina incedebat, et populorum magistra.

Res mirabilis! Eo enim temporis momento, sacerdos, signo tintinnabuli praevio, ad aram sacris operatus ingreditur, cui puer graviter ministrat. Per singulas Ecclesiae partes disperita nitidissime lux electrica splendescit, quae universorum devotorum commodo et securitati prospicit. Dum res sacra conficitur, en vera aetatis nostrae iucunditas! Sacerdos enim, ex recentiori Pontificis Maximi decreto, e sacro suggestu, illam dominicalis Evangelii partem explanat, eo consilio, ut apte ad doctrinam vel obiter excolatur immensa illa populi natio, quae adsiduo opere distenta, iejuna admodum a sacro pabulo maneret. Erant equidem numero pauculi, sed gravitatem si rerum consideras, quam superare assolent, plurimi omnino, omni que laude dignissimi.

Sacrificio demum peracto, etiam die festo, haud abs re sua esse putavit hospes, si vel cursim paucula curiosius perlustraret. Ibi enim in parvula cella maxima pietate Crucifixum colitur, quem tempore squallentem Pius IX in splendidiores formam restituit, columnis circum exornavit, sive speciem aedis insigniter auxit. Idem Pontifex innumera Turcarum signa, in Vindobona obsidione sub Innocentio XI relata detersit, atque eiusdem Pontificis insigne auro et marmoribus exornavit.

Ad haec inopinus in monumentum offendit, quod honori et memoriae Clementis XIV, P. M. aere veneto, positum fuit. Eius immortalis operis auctor fuit Antonius Canova, qui tunc primum laudibus inlarescebat.

Omnibus enim compertum est quam gravibus temporibus Clemens XIV ad supra Nomini christiani gubernacula sedit, et quo singulari consilio, anticipitem potentiorum fidem praecavere studuit. Propterea, ex ipsis rerum difficultatibus animum sumens, admirantibus omnibus, fortitudinem cum modestia, et constantiam insigniter cum moderatione coniunxit. Namque, si, quum undique periculis premeretur et adsiduis augeretur minis, petitionibus frangi visus est, tunc vero maior apparuit, et suis quum cedere adversariis videretur, tunc quoque Pontificis magnitudinem pietate et dulcedine cumulavit.

Haec omnia fortissimi viri signa in ore vultus, in omni corporis habitu, mirum in modum, artifex in obsequium Pontificis, in Municipis decorem marmore effinxit. Admirabilis sane Romanorum Pontificis sors, qui, Deo sic disponente, fortiores adsurgunt, maioribusque laudibus digni habentur, quum ab hostibus acriori invicia atque calumniis exagitari videntur, eorumque imperium latius per orbem terrarum effunditur.

Quam vere, quam pulcre dicendum est de sacro Romano principatu:

Nobilitate viget, viresque acquirit eundo!

Haec atque alia secum ipse reputans, ex templo regressus Noster est.

In via Nationum (sic appellarem quam nationalem Itali vocant) ei est obvia immensa peregrinantur turba, quae ad Vaticanum contendit. Maxime admiratus praesentem rerum tranquillitatem animorumque remissionem, in mentem revocat nobilissimum illud Leonis XIII exordium, quo Slavonia ad suos pedes provolutos salutavit. «Expectatos opiatosque urbs princeps catholici Nominis, vos hodie Roma complectitur!»

Sic admodum, neque elegantius eos alloqui potuisse ipse Marcus Tullius!

I. B. FRANCESIA.

COMMUNIA VITAE

I.

Salutatoriae formulae.

a) Occursanti salutatio:

Ave - Aveto.¹

Ave, Cai - Ave domina (dominula).

Salve - Salveto - Salvere te iubeo.

O mi vir! (ohe!) salve (salveto, etc.).

Salve, domine. - Salvete, viri optimi (amplissimi, carissimi). - Salve multum (plurimum), exoptatissime mihi (amicorum optime, etc.).

Salvete quotquot estis una salute omnes.

Salvete, foeminae spectatissimae.

¹ Ave, quod Seneca vulgare appellat et publicum verbum et promiscuum ignotis, ex hebraico fonte, videtur significare *vive*; ac praecipue in matutinis salutationibus amicorum et clientum adhibebatur; nam in vespertinis, - uti Suetonius (*Galo.*, IV) monet - quasi nocturna dimissio, *vale*. Non mirum igitur si *vale* mortuis etiam, quum extremus illis commetus daretur, dicebant; quamquam et *ave* pro iis quoque invenimus, subaudiendo scilicet: in perpetuum, inter beatos, aeternam vitam (*vive*), et similia. Ne ue ex re erit festivam illam ambiguitatem usus huius verbi a Suetonio (*Claud.*, XXI) referre, ubi narrat, commissa a Claudio naumachia, quum naumachiarii ante pugnam proclamasset: «Ave, Imperator: morituri te salutant», isque respondisset: «Avete vos», recusasse illos post hanc vocem dimicare, putantes se ab eo esse dimisso, venia pugnandi data. Sed Cladius ad morem salutandi mortuos respexerat, illisque pugnae ac morti proximis dixerat: «Avete vos!». Ex quibus etiam colligitur, non solum accedenti alicui *ave* dicere morem fuisse, sed etiam discedenti. — *Salve* tamquam adverbium ab adiectivo *salvus* considerari potest; quo in casu interpretari datur: «cum salute, integre, recte, commode»; aut imperativum verbi *salveo*, hoc est: «salvus sis»: quod proprius videtur quum advenientem salutamus. — *Vale* denique, a verbo *valeo*, idem est ac «sanus, sive incolmis esto». Hac voce utimur in discessu, - (itaque in fine epistolarum) - vel quum remeantes responderemus abeundi. Differt a *salve*, quod *salve* maius quidquam significare videtur, vel quod *vale* ad corpus referatur, *salve* ad pericula et mala externa: unde Cicero (*Fam.*, XVI, 4): «Vale mi Tiro, vale et *salve*».

Salvus (salva) sis. - Salvus ac fortunatus semper sis; quid istic?

Salvum te volo. - Salvum te esse iubeo, Cai.

Salve etiam atque etiam (iterum atque iterum), o rerum dulcissime. - Salve plus millies. - Salve quantum vis (quantum mereris).

Salutem tibi dico. - Multam tibi salutem impertio.

Ecum te, optime Cai.

Deus te amet, optime Cai. - Bene tibi sit, o rerum dulcissime.

Resp. - Salve (salveto) et tu - Ohe, salve tu quoque, bone vir. - Salve tantundem tu, o rerum dulcissime (o carissime, ornatissime, spectatissime, etc). - Et tu salve perpetuum. - Evidem malim salvere semel. - Sit tibi melius.

b) Invisenti salutatio.

Salve!

Salvum te advenire (advenisse) gaudeo.

- Sospitem te hinc adesse volupe est.

Faustum hunc adventum tuum gratulor.

Venire te salvum volupe est.

Carus omnibus exspectatusque venis.

Adventus hic tuus mihi suavissimus (optatissimus, incundissimus) profecto est. Opportune venis.

c) Salutatio commissa.

Salvere te Caius iubet. - Salvere te iubet Caius meo nomine. - Salvebis a Caio nostro. - Multum tibi salutis impertit Caius.

Caius voluit me tibi multam salutem dicere.

Iussit me Caius multam tibi salutem dicere.

Misit me Caius, qui salutem tibi suis verbis nunciarem (qui salutem plurimam suo nomine tibi dicerem).

Resp. - Salvus sit optimus et ille noster.

Et Caium iubebis meo nomine salvere plurimum.

Caium item mea causa tu diligenter
(officiosissime) salutabis.

Officiose cum verbis meis salutem redas Caio. - Salutem quam mihi a Caio attulisti, illi multum cum foenore referes. - Nuntia et Caio salutem verbis meis - Multam et Caio salutem a me impertas. - Mutuam a me salutem reddas Caio.

Quia Caii nomine (verbis) salutem mihi dixisti, tantundem ei redde a me.

Si multam abs te mihi Caius salutem nunciavit, plurimam a me tu ipsi vicissim impertiari.

Quorum nomine mihi salutem attulisti, hos omnes mea gratia vicissim salutato.

Multam (plurimam) salutem dices (referes, velim dicas) Caio (patri, matri, uxori, liberis tuis).

Salutem Caio. - Dic, quaeso, salutem Caio (patri, etc.) - Salutem dico Caio et si quem alium mihi benevolentem videris. - Salutem quibus videbitur, praecipue Caio - Communibus amicis a me multam salutem.

Caium (patrem, etc.) salvere plurimum iubeo. - Caium (patrem, etc.), te velim salvere. - Iubebis meo nomine salvere Caium.

Si Caio scribas, salutem meo nomine ei adscribas velim. - Caio meis verbis salutem adscribe.

Tu me Caio magnopere commendato. - Fac me Caio quam commendatissimum facias.

Ex me Caium salutato. - Saluta meis verbis Caium

In amicis salutandis sis, quaeso, mihi vicarius.

d) Salutationes in conviviis, inter pocula.

Sit felix convivium. - Bene sit universo coetui. - Precor laeta omnia vobis omnibus.

Superibene fortunent nostrum (vestrum) convivium.

Dato singulis plena potoria : propinabo (bibam) enim Caio.

Propino salutem tibi, Cai. - Plenum tibi propino, Cai. - Poculis invito Caium. Tollite (efferte) pocula; propinamus salutem Caio.

Collidamus scyphos (pocula) salutem propinando Caio.

Uno impetu épotemus Caio.

Iam exauriamus (exsiccemos) pocula, propinantes Caio. Multis annis (bene) vivas, Cai!

Exsorbebo quod reliquum est ad salutem Caii.

(Ad proximum numerum).

I. F.

ANNALES

Bellumne extra legem?

Qui civilibus rebus dant operam, non sine aliqua animi contentione his diebus mentem suam converterunt in quamdam legis rogationem a Kellog, a secretis Foederatarum nordicae Americae Civitatum, Galliae propositam, ut bellum «extra legem», per commune omnium civitatum foedus, decerneretur. Briandus respondit huiusmodi pactum initio sanciri posse inter duos populos, Gallicum scilicet et Americanum; ceteras nationes sequuturas; bellum vero aggressionis tantum esse dannandum. Dum Anglia videtur huic sententiae accedere, en doctorum in re viorum hinc inde et in utramque partem disputatio; nec desunt, qui dulce rident, adnotantes interim, ob nullius momenti seditionem in Nicaraguana republica exortam, Civitatum Foederatarum septentrionalis Americae exercitum illuc missum esse... ad vigilandum.

«Panamericanus» conventus.

Habanae sextus «Panamericanae Unionis» conventus peragitur, cui legati viginti et unius statuum, quibus America omnis

constat, interfuerunt. Coolidge ei praeest, qui in aditiali sermone conventus proposita edixit, tractandi scilicet quaestiones ad Americam unice spectantes, nihilque in alias orbis partes repugnantes, vel in civile quodvis aliorum institutum. Nuntiatum quidem non est, utrum Nicaraguana quaestio, de qua superius mentionem fecimus, quaeque Americana omnino est, in examen adducta fuerit, vel futurum ut adducatur; non vero conatus, Mexici praevertim, effugerunt ad Civitatum nordicae Americae principatum inter Americanas gentes imminuendum; qui omnes incassum cessere.

An Mexicana civitas iustitiae, prudentiae, roboris et consilii summam sibi vindicare cogitat? Hercle! fulgidissima exempla praebuit, atque etiam nunc non Americae tantum, sed universo orbi largitur!

**

In Italorum coloniis.

Post nonnulla laevia proelia in Senusorum reliquias, Itali occupationem Syrticae orientalis omnis tandem obt nuere, coniunctionemque Tripolitanicae provinciae cum Cyrenaica recto tramite per ultimas Mediterranei litoris oras, quae adhuc extra quodlibet civile regimen permanserat. Africanas Italorum colonias proxime visitabit Humbertus princeps, regni haeres, qui his diebus Aegyptum petivit, ut illius regionis Fuad regem reviseret.

**

Regalia itinera.

Interea in Italiam hospes advenit Afganistani populi rex, Romae bene ac feliciter acceptus. In Ube quum esset, honoris ergo et Summum Pontificem salutatum adivit.

POPLICOLA.

ROMA SACRA

Ex Congregatione S. Officii.

Per decretum d. 13 Ianuarii 1928 in Indicem librorum prohibitorum inserta sunt opera quae sequuntur, quippe quae «pergant in propagandis ideis ac rebus iam proscriptis, et in detorquenda actione et mente Summi Pontificis a religiosa (uti semper et exclusive fuit) in politicam, quod fuit semper et est ab eius intentione et opera omnino alienum»:

La Politique du Vatican - Sous la Terreur... 20 Septembre - 15 Novembre 1927. - Avec une Préface de LÉON DAUDET et un Epilogue de CHARLES MAURRAS. Bibliothèque des œuvres politiques, Versailles;

MERMEIX, Le Ralliement et l'Action Française, Paris, Arthème Fayard et C. Editeurs;

M¹⁸ DE ROUX, Charles Maurras et le nationalisme de l'Action Française, Paris, Bernard Grasset, Editeur.

VARIA

Avarus.¹

Avarus ex praediis divenditis magnam auri vim comparatam prope domus murum defodit; ubi eam summo studio servatam saepissime invisebat. Proximus quidam operarius, commeantem conspicatus, rem comperit et, avaro absente, aurum ausfert. Ille reversus, vacuamque conspiens foveam, exclamare et crines evellere. Quidam moerentem videns, auditaque causa: «Noli iam flere - ait; - eodem in loco saxum conde et velut aurum serva, quod nuli tibi usui erat».

¹ Ex italicis fabulis NICOLAI TOMMASEO.

LABENTE ANNO MCMXXVII.

Ad Alafridum Bartoli.

*Heu! Vetus in gremium tenebrarum labitur
[annus,
non habet incessu praemorientे moras!
Quid iuvat, ipse reor, lauros optasse decoras?
nobile quid Musae, dic, Alafride; decus?
Cuncta vorat tempus, iuveniles surripit annos,
et pede praecepiti saecula lapsa ruunt.
Quid fidibus spatium, spatium quid lusibus
[opto?
fulgida non atra gloria nocte caret.
Flosculus, astra tuens, viridanti cespite gem-
[mat:
mane venustus olet, vespera flexus obit.
Vita brevis, brevibus confisi vivimus horis:
uno fisque puer, virque senexque die.
Aurea quae menti nituerunt somnia pallent;
at niveus crinis, qui niger ante, nitet.
Quid iuvat, ipse reor, versus scripsisse cano-
[ros?
carmina, quae vitam, funeral una dies.*

INEUNTE ANNO MCMXXVIII.

Ad eundem.

*Dum reddit in gyrum terrarum flexilis orbis,
candida simplicibus verba remitto notis.
Adprecor ampla tibi constantis dona salutis,
sospes ut enumerans vivere saecla queas.
Adprecor ut placida securus pace fruaris,
inceptum peragat laetus ut annus iter.
Adprecor ut lauris placituri hortus odoret,
sedulus experta quem colis ipse manu.
Plurima tum veniant vario sermone loquentes,
quem resonas Flaccus Vergiliusque comes.
Occurrant veteres renovantes vota sodales
et tibi concordes omina fausta canant.
Vox sonet: «Acceptas vatum rege ductor ha-
[benas,
et tua continuet fundere Musa melos.
Sectentur iuvenes sapientis iussa Magistri:
culmina sic dabitur tangere summa iug!*

Arreffi.

VINCENTIUS POLYDORI.

**
Pro iudicibus mensarum elegan-
tibus.

ESCARUM ORDO:
(pro Quadragesimali tempore).

*Polenta ad maluli aurei formam,
Subulpino caseo farta.
Ova butyreo garo immersa.
Asparagi silvestres super frustulis
semusti panis dispositi.
Placenta ex malis uvisque passis.*

**

Locosa.

Tuccius in schola.

Magister in geometricis figuris expli-
candis iam diu insistit; quumque Tuccium
animo a re alieno pluries animadverterit,
grayiter obiurgat. Tuccius, ex adverso,
contendit se perattente eum audivisse.

Tum Praeceptor:

— Si ita fuit, dic mihi quid sit rhombus.
Tuccius sine cunctatione:
— Rhombus est piscis, meo ingratus
palato!

Condiscipulus Tuçcio:

— Pater meus corde aureo est insignis.
Tuccius:
— Atqui meus non modo corde aureo,
sed argenteis capillis!

**

Aenigmata.

I.

Est mihi rho duplex? Et robur findere par
[sum

Est mihi rho simplex? Sedula claudio fores.

II.

Tendit ad ima prior pars; est pars altera verbi
Dictio. Ab integro pressa dolent capita.

Aenigmata in superiore fasciculo propo-
sita his respondent: 1) *Pallas*; 2) *Tempus*.

Dr. IOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

ROMAE, TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.